

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації ГОРБАТОВЬКОЇ Наталі Вікторівни на тему
«Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики та лікування
генералізованого пародонтиту у вагітних жінок на тлі хронічного
гастриту та анемії» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія**

ВИТЯГ

**із засідання Вченої ради Державної установи
«Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії
Національної академії медичних наук України»**

від 23 жовтня 2023 року

Присутні: член-кореспондент НАМН України, д.мед.н., проф. Шнайдер С.А. (головуючий), к.мед.н., доц. Котова І.О. (секретар), к.мед.н., с.н.с. Бабеня Г.О., д.мед.н., проф. Скиба В.Я., д.мед.н., проф. Деньга О.В., д.мед.н., проф. Гулюк А.Г., д.біол.н., с.н.с. Макаренко О.А.; д.мед.н. Семенов Є.І.; д.мед.н., доц. Новицька І.К., д.мед.н. Рейзвіх О.Е.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Публічна презентація наукових результатів дисертації ГОРБАТОВСЬКОЇ Наталі Вікторівни на тему «Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики та лікування генералізованого пародонтиту у вагітних жінок на тлі хронічного гастриту та анемії», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія

Науковий керівник: д.мед.н., доц. Новицька І.К. Рецензенти:

1) д.мед.н., проф. Скиба В.Я., ДУ «ІСЦЛХ НАМН»;

2) к.мед.н., ст.н.с. Бабеня Г.О. заступник директора з наукової роботи ДУ «ІСЦЛХ НАМН».

Слухали: Здобувач Горбатовська Н.В. доповіла основні наукові положення, теоретичну та практичну значимість, висновки дисертаційної роботи.

В обговоренні дисертації прийняли участь: д.мед.н., проф. Деньга О.В., д.мед.н., проф. Гулюк А.Г., д.біол.н., с.н.с. Макаренко О.А.; д.мед.н. Семенов Є.І., рецензенти Скиба В.Я. та Бабеня Г. О.

Виступаючі висловили думку, що дисертаційна робота Горбатовської Н.В. є самостійним завершеним науковим дослідженням, присвяченим лікуванню та профілактиці генералізованого пародонтиту у вагітних жінок з хронічним гастритом та анемією шляхом патогенетичного обґрунтування використання лікувально-профілактичного комплексу загальної та місцевої дії.

Виступаючі внесли деякі зауваження з приводу подачі матеріалів, оформлення дисертаційної роботи та було вирішено змінити назву роботи на «Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики та лікування генералізованого пародонтиту у вагітних жінок на тлі хронічного гастриту та анемії».

В результаті обговорення дисертаційної роботи окреслено наступну сутність висновку:

1. Виконання освітньо-наукової програми.

Здобувачем Горбатовською Наталію Вікторівною повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України» (далі – ДУ «ІСЦЛХ НАМН»), що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах),

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р.

Здобувач Горбатовська Н.В. здобула глибинних знань зі спеціальності, оволоділа загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору. Набула універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. Здобула мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи здобувача Горбатовської Н.В. затверджено на засіданні Вченої ради ДУ «ІСЦЛХ НАМН» 22 жовтня 2018 р. (протокол № 9).

Науковим керівником затверджено д.мед.н., доц. Новицьку І.К.

Термін виконання роботи: 2018-2022 роки.

Всі розділи індивідуального плану наукової роботи здобувача Горбатовської Н.В. виконані, що підтверджено результатами підсумкових (річних) та заключної атестації.

Клінічні, експериментальні, біохімічні, клініко-лабораторні та статистичні дослідження проведені в повному обсязі із застосуванням сучасних та інформативних методів.

3. Актуальність дисертації.

Стоматологічне здоров'я вагітних жінок, які становлять переважно молодий контингент, характеризується високим ризиком розвитку стоматологічної патології.

Хоча вагітність є фізіологічним процесом, в організмі жінки немає жодної системи, де б не проявлялися ознаки функціональної перебудови, які спрямовані на підтримання відповідності можливостей адаптивних систем організму матеріта потреб плода, що розвивається. Перш за все, проявляються гормональні зміни в організмі жінки, що забезпечують антиоксидантний, імунний захист і фізіологічну рівновагу в процесах формування й функціонування плаценти, а також розвитку плода.

Вагітність також є складним періодом для збереження стоматологічного здоров'я, як матері так і плода, та залежить від багатьох чинників, серед яких стан загального здоров'я жінки, соціально-економічних аспектів та ін.

При цьому кожен із триместрів вагітності має свої особливості щодо прояву та особливостей перебігу стоматологічних захворювань.

Згідно сучасних даних поширеність патології пародонту у вагітних жінок становить від 60 % до 100 %. При цьому супутня соматична патологія є фактором, що найбільше посилює, сприяє поширенню і обтяженню запального процесу в пародонті. Не виключають і генетичний фактор.

Встановлено прямий зв'язок між соматичною патологією і розвитком стоматологічних захворювань у вагітних жінок. Крім того, сучасна медицина має у своєму розпорядженні достатню доказову базу для того, щоб зробити висновок: діти, народжені в матерів з ускладненим перебігом вагітності та екстрагенітальними (соматичними) захворюваннями, статистично достовірно частіше мають вроджену патологію та рано набуті захворювання, зокрема, і стоматологічні.

Існує й інший аспект проблеми, який також широко обговорюється, а саме вплив захворювань пародонту на перебіг і результат вагітності. Так, наводяться відомості про зв'язок захворювань пародонту, передчасних пологів і стану здоров'я новонароджених.

Прогресування запально-інфекційних захворювань пародонту є фактором ризику таких ускладнень, як народження дитини з малою вагою, плацентарна недостатність, прееклампсія.

Японські вчені провели дослідження і встановили, що тяжкий перебіг пародонтиту може впливати на формування плода, зокрема, зменшуючи його зріст. Обтяжливим фактором для народження дитини з низькою вагою може бути надмірна вага у жінок із захворюваннями пародонту. У вагітних жінок з ураженням плаценти пародонтопатогенними мікроорганізмами виявлено такі несприятливі наслідки вагітності, як низька вага дитини під час народження, а також передчасні пологи. Тому лікування захворювань пародонту у вагітних необхідне, насамперед, з точки зору впливу на перебіг вагітності.

Крім цього, треба враховувати, що за останній час простежується підвищення віку вагітних (в групі 40-45 років спостерігається підвищення в 1,25 рази), отже й ускладнення соматичної патології теж підвищується. Крім цього, при лікуванні вагітних необхідно враховувати небезпечні періоди ембріогенезу, призначення фармацевтичних препаратів, які використовують в пародонтології не рекомендовано, а іноді й заборонено до 17 тижня вагітності за рахунок їх ембріотоксичної та тератогеної дії.

Незважаючи на широкий арсенал засобів для профілактики та лікування запально-дистрофічних захворювань пародонту, недостатньо тих, які безпечно діють на організм вагітної жінки та плода.

Тому, враховуючи все вищезазване, питання збереження стоматологічного здоров'я вагітних жінок є актуальним, особливо при наявності у них супутньої екстрагенітальної патології, що послужило підставою для пошуку нових шляхів та способів профілактики та лікування захворювань пародонту.

Усе зазначене зумовило проведення цієї роботи, а саме, розробки комплексу пародонтопротекторних заходів для вагітних жінок з хронічним

гастритом та анемією. На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»: «Розробити гігієнічні лікувально-профілактичні засоби супроводу хворих із основними стоматологічними захворюваннями на тлі соматичної патології (№ держреєстрації 0117U000403), де автор була виконавцем окремих фрагментів теми.

5. Наукова новизна отриманих результатів. Вперше проведено клініко-лабораторні дослідження стану тканин пародонту у вагітних жінок з різною супутньою патологією та встановлено, що найбільш агресивний вплив на тканини пародонту завдає поєднання хронічного гастриту та анемії.

Вперше встановлено 100 %-ву поширеність хронічного гінгівіту серед вагітних жінок з хронічним гастритом й анемією з інтенсивністю $36,5 \pm 3,7 \%$ за індексом РМА.

Вперше надано наукові дані про високий кореляційний зв'язок між розповсюдженістю хронічного гінгівіту та наявністю хронічного гастриту та анемії (0,7950); встановлено їх позитивну кореляцію з гігієнічним станом ротової порожнини (0,3874), та негативну зі швидкістю салівації (-0.0356) у вагітних жінок.

За результатами експериментальних досліджень доведено високу лікувально-профілактичну ефективність гелю для ротової порожнини, що містить фіалку триколірну, екстракти золототисячника, шавлії та ехінацеї, використання якого сприяло у щурів стабілізації протизапальних маркерів тканин пародонта, маркерів мінерального, енергетичного обміну та стану систем антирадикального захисту, що привело до зниження ступеню

атрофічних процесів в альвеолярному відростку в умовах експериментального пародонтиту.

Клініко-лабораторними дослідженнями показано, що комплексне лікування вагітних жінок, хворих на генералізований пародонтит початкового та I-го ступеня на тлі хронічного гастриту та анемії, дозволило знизити інтенсивність запального процесу, та зупинити дистрофічні зміни пародонти, нормалізувати біохімічні маркери ротової рідини та показники неспецифічного імунітету.

6. Практичне значення отриманих результатів. Встановлено, що у вагітних жінок поєднана супутня патологія: хронічний гастрит та анемія негативно впливає на розвиток запально-дистрофічних захворювань пародонту та гігієнічний стан ротової порожнини.

Розроблено та обґрунтовано для практичного впровадження новий метод лікування генералізованого пародонтиту у вагітних жінок при поєднаній патології: хронічний гастрит та анемія, що включає спеціально розроблений гель «Фіалка», препарат заліза (капсули), L-аргініна аспартат – «Тивортин» (сироп), зубну пасту «Ароматерапія» та ополіскувач для ротової порожнини «Лікувальні трави».

Запропонований комплекс прискорює клінічне одужання і сприяє стійкій стабілізації процесу в тканинах пародонта у вагітних жінок з хронічним гастритом та анемією.

Розроблено практичні рекомендації щодо раціонального використання пародонтопротекторного комплексу у вагітних жінок з хронічним гастритом та анемією.

7. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Матеріали дисертації базуються на достатній кількості експериментального (32 білих щура) та клінічного матеріалу (106 вагітних жінок, з них 86 з соматичною патологією віком 18-41 років).

В роботі використані сучасні експериментальні, клінічні, біохімічні, клініко-лабораторні, статистичні методи дослідження, адекватні поставленим завданням.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, впливають із змісту роботи, мають теоретичне та практичне значення.

Наявність первинних матеріалів перевірена на попередніх етапах роботи і підтверджується відповідними довідками.

8. Апробація результатів дисертації.

Основні положення роботи повідомлені та обговорені на IV Міжнародному конгресі «Медицина транспорту – 2020» (Одеса, 2020); на VIII Національному конгресі патофізіологів України «Патологічна фізіологія – охороні здоров'я України», присвяченому 120-річчю Одеської патофізіологічної школи (Одеса, 2020); на науково-практичній конференції за міжнародною участю «Актуальні питання сучасної стоматології», присвяченої 100-річчю стоматологічного факультету національного медичного університету імені О.О. Богомольця» (Київ, 2021).

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.

За матеріалами роботи надруковано 8 наукових праць, з них 1 стаття у науковому періодичному виданні Румунії, включеному до наукометричної бази Web of Science, 4 статті у наукових фахових виданнях України групи Б (в тому числі 1 огляд літератури), 1 патент України на корисну модель, 2 тези у матеріалах конференції.

Провідний внесок за обсягом у матеріалах публікацій належить здобувачу.

Перелік публікацій здобувача.

1. Novytska I. Gorbatovska N., Nikolaeva G., Tretyakova O., Gushcha S. The effect of the gel with tricolor violet extract on the activity of the antioxidant defence

system in rats with a model of periodontitis. Balneo and PRM Research Journal. 2023. №14(2):560. Р. *Участь здобувача полягає в проведенні експериментальних досліджень щодо відтворення кальцій-дефіцитної моделі пародонтита, аналізі отриманих даних, написанні статті.*

2. Горбатовська Н.В., Новицька І.К. Пародонтопротекторні властивості гелю для ротової порожнини «Фіалка» в умовах експериментального кальцій-дефіцитного стану. Інновації в стоматології. №2. 2023. С.7-11. *Участь здобувача полягає в проведенні експериментальних досліджень щодо відтворення кальцій-дефіцитної моделі пародонтита, аналізі отриманих даних, написанні статті.*

3. Горбатовська Н.В., Новицька І.К. Ефективність використання лікувально-профілактичного комплексу у вагітних жінок з запальними захворюваннями пародонту на тлі хронічного гастриту та анемії. Вісник стоматології. Том 123. №2. 2023. С. 14-18. *Участь здобувача полягає в проведенні клінічних досліджень, аналізі отриманих даних, написанні статті.* DOI 10/12680/balneo.2023.560

4. Новицкая И.К. Горбатовская Н.В. Косенко Д.К. Состояние тканей пародонта у беременных женщин с сопутствующей соматической патологией. Вісник стоматології. 2019. № 1. С. 53-56. *Участь здобувача полягає в проведенні клінічних досліджень, аналізі отриманих даних, написанні статті.*

5. Друм М.Б., Горбатовська Н.В., Новицька І.К., Новицький В.Б., Ніколаєва Г.В., Косенко Д.К., Заградська О.В. Патент на корисну модель № 143337, Україна. МПК (2020.01) А61К 6/60. Гель для ротової порожнини «ФІАЛКА» u 2020 00405; Заявл. 24.01.2020; Опубл. 27.07.2020. Бюл. № 14. *Участь здобувача полягає в проведенні експериментальних досліджень щодо відтворення кальцій-дефіцитної моделі пародонтита, використання гелю «Фіалка», оформлення заявки на патент.*

6. Новицкая И.К., Друм М.Б., Горбатовская Н.В. Гипоксия в патогенезе пародонтита (обзор литературы). Вісник стоматології. 2017. № 1. С. 69-75.

Участь здобувача полягає в пошуку наукових джерел, аналізі літератури, написанні статті.

7. Горбатовская Н.В., Новицкая И.К., Николаева А.В. Пародонтопротекторная эффективность лечебно-профилактического комплекса у беременных женщин на фоне хронического гастрита. Медицина транспорту . 2020 : IV Міжнарод. конгрес, м. Одеса, 16-18 вересня 2020 р.: тези допов. Одеса, 2020. С. 11-13. *Участь здобувача полягає в проведенні клінічних досліджень, аналізі отриманих даних, написанні тез.*

8. Вплив гелю «Фіалка» на активність системи антиоксидантного захисту в умовах експериментального пародонтиту. Горбатовська Н.В., Ніколаєва Г.В., Новицький В.Б. Актуальні питання сучасної стоматології : наук.-практ. конф. з міжнарод. уч., присв. 100-річчю стоматологічного факультету НМУ імені О.О. Богомольця, м. Київ, 18-19 березня 2021 р.: тези допов. Київ, 2021. С. 334. *Участь здобувача полягає в проведенні експериментальних досліджень, застосування розробленого гелю, аналізі отриманих даних, написанні тез.*

10. Відповідність дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 221 Стоматологія у галузі знань 22 Охорона здоров'я.

11. Біоетична експертиза дисертаційних досліджень.

Проведення біоетичної експертизи дисертаційної роботи Горбатовської Н.В. здійснено на засіданні комітету з біоетики ДУ «ІСЦЛХ НАМН» 10 жовтня 2018 р. (протокол № 98) та на засіданні комітету з біоетики ДУ «ІСЦЛХ НАМН» 06 вересня 2023 р. (протокол № 1016).

12. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертацію написано грамотною мовою, стиль викладу та послідовність подання матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

13. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації здобувача Горбатовської Н.В. ЕПК ДУ «ІСЦЛХ НАМН» щодо запобігання академічного плагіату не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації (протокол № 6 від 04.09.2023 р.) Подані до захисту наукові досягнення є власним напрацюванням здобувача Горбатовської Н.В., всі інші цитовані наукові результати супроводжуються посиланнями на їх авторів та джерела опублікування.

ВИСНОВОК

На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також за результатами публічної презентації встановлено, що робота Горбатовської Наталі Вікторівни є самостійним завершеним науковим дослідженням, що вирішує актуальне медичне завдання, пов'язане з підвищенням ефективності профілактики та лікування генералізованого пародонтиту у вагітних жінок з хронічним гастритом та анемією шляхом розробки та обґрунтування застосування лікувально-профілактичного комплексу цілеспрямованої загальної та місцевої дії.

За актуальністю, науковим та практичним значенням отриманих результатів, їх новизною та опублікованістю, об'єктивністю та обґрунтованістю висновків дисертація Горбатовської Наталі Вікторівни на тему «Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики та лікування генералізованого пародонтиту у вагітних жінок на тлі хронічного гастриту та анемії» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року, та Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року, та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання:

директор ДУ «ІСЦЛХ НАМН»,

член-кореспондент НАМН України,

д.мед.н., професор

Станіслав ШНАЙДЕР

Підпис	<i>Шнайдер С.А.</i>
	завіряю
Інспектор відділу кадрів ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «ІНСТИТУТУ СТОМАТОЛОГІЇ ТА ЩЕЛПНО-ЛИЦЕВОЇ ХІРУРГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»	
<i>Шнайдер С.А.</i>	<i>Шнайдер С.А.</i>
«23»	10 2023р.

